

Temel Eğitim Bölümü Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilimlerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Göksel Boran¹, Serdar Arcagök¹, Çavuş Şahin¹ & Şirin Çetin²

Özet: Bu araştırmanın amacı temel eğitim bölümünde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilimlerini çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2017 - 2018 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü'nde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırma verileri "Empatik Eğilim Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde non parametrik testlerden Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca yüzde (%), frekans (f), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve Standart Sapma (Ss) değerleri de veri analizinde kullanılan diğer analiz teknikleridir. Elde edilen araştırma bulguları sonucunda temel eğitim bölümündeki öğretmen adaylarının empatik eğilimlerini belirlemede cinsiyet ve sınıf değişkeninin etkili olduğu saptanmıştır. Buna karşın anabilim değişkeninin öğretmen adaylarının empatik eğilimlerini belirlemede etkili bir değişken olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğilim, empati, temel eğitim bölümü

DOI: 10.29329/mjer.2018.172.1

Examining Basic Education Department of Prospective Teachers' Empathic Tendencies in Terms of Different Variables

Abstract:The purpose of this research is to examine the empathic tendencies of pre-service teachers studying in the department of primary education according to several variables. Survey model was used in the research. The population of the research consists of the pre-service teachers studying in the department of primary education at the Faculty of Education at Çanakkale Onsekiz Mart University in 2017-2018 academic year. "Empathic Tendency Scale" was conducted to collect the data. Mann-Whitney U test, which is one of the non-parametric tests, was used. Besides, percentage (%), arithmetic mean (\bar{X}) and standard deviation (Sd) values are the other analytic techniques used in the data analysis. The analysis of the research data revealed that "gender" and "class" variables influence pre-service teachers' empathic tendencies while the "department" variable does not.

Keywords: Tendency, empathy, department of primary education

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Çanakkale, Türkiye

İrtibat Yazarı: serdar_arcagok21@comu.edu.tr

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri, Samsun, Türkiye

GİRİŞ

Empati nedir? Empati” anlamına gelen “einführung” kelimesi ilk kez 1880’ lerde Rudolph Lotz ve Wilhelm Wund tarafından kullanılmıştır (Pala, 2008). Empati kavram olarak bireyin bir başka birey hakkında fikir yürütmesi ve bu fikre göre bireyle ilgili duygusal tepki vermesi şeklinde tanımlanabilir (Hoffman, 2000). Başka bir tanıma göre empati, bireyin duygu ve düşünce bakımından kendisini bir başka bireyin yerine koyabilmesidir (Türk Dil Kurumu, 2018). Empatiyi süreç olarak değerlendiren Wispe (1986), empatide bir başkasının kişisel deneyimlerini anlamaya yönelik bireyin çaba gösterme sürecine dikkat çekmektedir. Bu süreçte birey kendi ön yargılarından sıyrılarak bir başkasının kişisel deneyimlerini anlamaya çalışmaktadır. Empatiyi aynı zamanda duyuşsal (duyguların paylaşılması) ve bilişsel(zihinsel algılama) bir kavram olarak da tanımlanabilir (Bar-On, 1997). Empati bireyler arasında sağlıklı iletişim kurma da (Decety, 2011, Singer, 2009; Yüksel, 2004), bir başka bireyin hislerini deneyimlemede (Mehrabian ve Epstein, 1972), sosyal olmayan davranışları engellemede, olumlu sosyal davranışlar sergilemede (Eisenberg, Spinard ve Sadovsky, Fabers, Losoya, Valiente, Reiser, Cumberland ve Shapard, 2005; Eisenberg, 2000) , mantıksal çıkarımlarda bulunma ve akıl yürütmede (Decety ve Lamm, 2006; Feshbach ve Feshbach, 2009) büyük öneme sahiptir. Bu çerçevede empati birey için yaşamsal bir zorunluluktur (Colombini, 2015).

Williams (1990) empatinin çeşitli unsurlardan oluştuğunu ileri sürmüştür. Bunları, bilişsel, duyuşsal, iletişimsel ve algısal unsurlar şeklinde sıralamıştır. Bilişsel empati bireyin duygularının başka bireyler tarafından anlaşılması ya da algılanmasını ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, bilişsel empati de bireyin duygularının fark edildiği ortaya çıkmaktadır (deKemp, Overbeek, de Wied, Engels & Scholte 2007). Duyuşsal empati ise diğer bireylerin duygularına karşı duyarlı olmayı ve duygularını paylaşmayı kapsamaktadır (Yüksel, 2004). Bu çerçevede bilişsel empatide bireyin duygularının farkındalığı varken bu duyguların paylaşımı gerçekleşmez (Örnek; bireyin kendi dışındaki bireylerin sorunlarını onlar belirtmese de anlaması ancak bu duruma tepki göstermemesi). Buna karşın duyuşsal empatide duygulara karşı hem duyarlılık hem de duyguların paylaşımı vardır (Örnek; bireyin kendi arkadaşının herhangi bir durumdan kaynaklanan sevincine ortak olup onu paylaşması, onunla birlikte sevinmesi). İletişimsel empati ise empatinin bir diğer ögesini oluşturmaktadır. İletişimsel empati ise empatinin iki ögesini oluşturan bilişsel ve duyuşsal öğelerin birey tarafından diğer birey ya da bireylere iletilmesi sürecini kapsamaktadır (Öner, 2001). Örneğin kişinin yakın bir arkadaşının yaşadığı yoğun kaygı ve üzüntüden dolayı onunla birlikte çok etkilenmesi, üzülmesi ve bunları başka arkadaşlarıyla paylaşması). Algısal empati ise bireyin bir başka bireyin yüz ifadesi, göz hareketleri, jest ve mimikleri, ses tonu gibi ifadeleri deneyimleme ve anlamlandırma süreçlerini içermektedir (Akçalı, 1991). Öğrencinin ders sırasında öğretmeni dinlememesi, sorulan sorulara düşük ses tonuyla yanıtlar vermesi, ara sıra pencereden çevreyi izlemesine bağlı olarak öğretmenin öğrencinin kişisel bir sorunu olduğuna yönelik öğretilerde oluşan algı bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Empatinin dört temel ögeden oluştuğunu ileri süren araştırmacılar da bulunmaktadır. Bunlar empatiyi duygusal, bilişsel, etik ve davranışsal empati şeklinde sıralamaktadır. Duygusal empati, bir başkasının psikolojik durumunu veya işsel hislerini öznel olarak deneyimleme ve paylaşma becerisi şeklinde tanımlanmaktadır. Etik empatide ise bireyin empatik yaklaşım göstermesine neden olan işsel özgeci bir güçten bahsedilmektedir. Bilişsel empati bir başkasının hislerini ve bakış açısını nesnel şekilde saptama ve anlamaya yönelik zihinsel yetenek olarak ifade edilmektedir. Bir başkasının bakış açısını anlamak ve bunu iletişimsel bir yolla göstermek ise davranışsal empati olarak ifade edilmektedir (Morse, Anderson, Botter, Yonge, Obrien ve Solberg, 1992).

Empatinin önemli bir unsur olarak dikkate alınmasının nedenlerinden biri de sağlık, sosyal hizmetler, psikoloji ve eğitim gibi alanlarda olumlu sonuçlar doğurmasıdır (Farstad -Peck, 2012).

Empatinin önemli unsur olarak dikkate alınması gereken kurumlardan biri de eğitim kurumlarıdır. Öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci ilişkilerinin dolaylı ve doğrudan etkileşime girdiği empatik sınıf atmosferinin gerçekteleği bir ortamda bulunan birey; kişisel gelişime daha açık olmakta, daha dışa dönük davranışlar sergilemekte ve sosyal bir yapıya bürünmektedir. Böyle bir atmosferde öğrenme yaşantıları geçiren birey kendisini içtenlikle ifade ederek, katılımcı ve etkin davranış çıktılarına yönelecektir (Bulut ve Düşmez, 2014; Karakoyun, 2014).

Eğitim kurumlarında, öğretmen ve öğrenci arasında geliştirilecek empati; sınıf, okul ve toplum arasındaki bölünmüşlükleri ya da yalıtılmışlıkları ortadan kaldırabilecek güçlü bir köprü görevi üstlenebilir. Bu şekilde gerçektelecek empatik bağ öğrenme hedeflerinin beklenenden daha yüksek bir düzeyde gerçekteleşmesine katkıda bulunur (Jessen, 2017).

Öğrencilerin duygularını ve bakış açılarını kavrayabilen öğretmenler, öğrencilerinin ihtiyaçlarını anlayabilir ve bunları karşılamaya yönelik çaba gösterebilirler. Böylece, öğrenciler öğrenmeye daha fazla ilgi gösterme, gerçekteleştirilen etkinliklerde yaratıcı düşünme ve etkinlikleri birlikte gerçekteleştirme çabasına girerler. Ayrıca, öğretmen ve öğrenci arasındaki duygusal yakınlık, öğrenmeyi arttıran, engelleyen ya da sınırlayan gizli faktörlerin öğretmen tarafından keşfedilmesini sağlar (Pala, 2008).

Öğretmenin empatik eğilim sergilemesi aynı zamanda öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini desteklemekle birlikte onların öğrenme çabalarını destekleyecek olumlu sınıf atmosferi oluşmasına da katkıda bulunmaktadır (Darder, 2012; Warren ve Lessner, 2014). Öğretmenlerin sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarda empatik çaba göstermesi öğrencilerden beklenen akademik başarının ve davranışsal çıktıların (etkinliklere katılma, düşünme, girişimcilik vb.) artmasına katkıda bulunmaktadır (Warren ve Lessner, 2014).

İlgili alan yazın incelendiğinde empati kavramına yönelik çalışmaların bir bölümünün okulöncesi, ilköğretim ve orta öğretim kademesindeki öğrencilerle (Alexander, 2000; Beining, 2014;

Bryat, 1982; Hatcher, Nadeauwalsh, Reynolds, Gaka ve Marz, 1994; Kalliopuska, 1991; Otki ve Nowski, 2000; Rehber, 2007), bir bölümünün ise farklı kademelerde görev yapan öğretmenlerle (Ahmetoğlu ve Acar, 2016; Barut, 2004; Erçoban, 2003; Hughes, 2017; Jesson, 2017) gerçekleştirildiği saptanmıştır. Bununla birlikte eğitim fakültesi dışındaki lisans programlarındaki öğrencilerin empatik eğilimlerini ölçen araştırmalara da (Alver, 2004; Alisinanoğlu ve Köksal, 2000; Bozkurt, 1997; Karakoyun, 2001; Köksal, 2000; Öz, 1998) rastlanmıştır. Ayrıca eğitim fakültesinin farklı lisans programlarında öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarıyla empati kavramına yönelik araştırmalar da (Akyol ve Çiftçiabaşı, 2005; Alver, 2005; Bulut, 2014; Çiçek, 2006; Duru, 2002; Ekinci ve Aybek, 2010; Ercoşkun, 2005; Genç ve Kalafat, 2008; Kapıkıran ve Kapıkıran, 1998; Kehale, 2002; Kesicioğlu ve Güven, 2014; Mehmet, Özgen ve Arslantaş, 2005, Oğuz ve Altun, 2011; Pala, 2008; Ünal, 1997; Yıldırım, 1992) bulunmaktadır. Bu çalışmada ise temel eğitim bölümündeki öğretmen adaylarının empati kavramına yönelik eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ülkemizdeki öğretim programları 2005-2006 tarihinden itibaren davranışçı yaklaşımdan yapılandırmacı yaklaşıma dayanan yeni bir anlayışa geçmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımın temel amaçlarından biri de öğrencilerin hem bilişsel hem de duyuşsal yetilerini geliştirmektir. Bu çerçevede empati kavramı öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması ve öğrencilerde geliştirilmesi hedeflenen beceriler arasında yer almaktadır. Nitekim, Türk Milli Eğitim sisteminde yer alan öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerden biri de empati becerisi olarak ifade edilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018). Bu hedeflerin gerçekleşmesinde öğretmen yetiştiren lisans programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin güncel olarak incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini farklı değişkenler aracılığıyla belirlemektir. Bu çerçevede üç temel soruya yanıt aranmıştır: Bunlar; öğretmen adaylarının empatik eğilimleri,

- a) Cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- b) Sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- c) Öğrenim gördükleri anabilim dalı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? şeklindedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009).

Tarama modellerinde üzerinde çalışılan doğal ve toplumsal olguları kontrol etme ya da bunlara müdahalede bulunma amacı yoktur (Sönmez ve Alacapınar, 2016). Araştırmada var olan durumun olduğu gibi, müdahale edilmeden betimlenmesi amaçlandığından tarama modelinin kullanılması tercih edilmiştir.

Evren ve rneklem

Araştırmanın evrenini 2017-2018 ğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren ğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren 142 ğretmen adayı ile Okul ncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimini sürdüren 89 ğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracını Dökmen (1988) tarafından geliştirilen "Empatik Eğilim leği" oluşturmaktadır. Bireylerin empatik eğilimlerini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek tek faktörlü (boyutlu) yapıya sahip olup 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan Likert seçenekleri (1-Tamamen Aykırı, 2-Oldukça Aykırı, 3-Kararsızım, 4-Oldukça Uygun ve 5-Tamamen Uygun) şeklinde sıralanmıştır. Ölçekten alınacak en düşük puan 20, en yüksek puan 100 şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanın yüksek olması, onların empatik eğilimlerinin yüksek olduğunu; düşük olması ise onların empatik eğilimlerinin düşük olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ölçeğin test tekrar test yöntemi kullanılarak elde edilen güvenirlik katsayısı .82 olarak belirlenmiştir. Ayrıca ölçeğin tek ve çift maddelerinden alınan puanlar arasındaki ölçek yarılama güvenirlik katsayısı .86 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 100'dr. Ölçekte ters kodlanan 8 madde bulunmaktadır. Bunlar; 3,6,7,8,11,12,13 ve 15. maddelerdir (Dökmen, 1988).

Bu araştırma çerçevesinde elde edilen veriler doğrultusunda belirlenen Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise .73 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin istatistiksel analizlerinde SPSS nicel veri analiz programı kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen veriler normal dağılım gösterip göstermediği arpıklık ve basıklık değerleri incelenerek belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle araştırma verileri normal dağılım göstermediğinden araştırmada non -parametrik testler kullanılmıştır. Bu çerçevede araştırmada Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca yüzde (%), frekans (f), aritmetik ortalama (\bar{x}) ve Standart Sapma (Ss) değerleri de araştırmanın veri analizlerinde kullanılan değerlerdir.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular bağımsız değişkenlere göre incelenerek tablolar şeklinde betimlenmiştir.

1. ÖĞRETMEN ADAYLARININ EMPATİK EĞİLİMLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE İNCELENMESİ

Öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann - Whitney U testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen sonuçlar tablo 1 de belirtilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilimlerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p*
EEÖ	Kız	170	122.00	20739	-.2.280	.02
	Erkek	61	99.29	6056		

Tablo 1'e göre Temel Eğitim Anabilim Dalı'ndaki öğretmen adaylarının empatik eğilimleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik gerçekleştirilen Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, kız öğretmen adaylarının empatik eğilimleri (Ortanca: 122) ile erkek öğretmen adaylarının empatik eğilimleri (Ortanca : 99.29) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmiştir [Z= -.2.280, p < .05]. Bu farkın kız öğretmen adaylarının lehine anlamlı olarak farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır.

2. Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilimlerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann- Whitney U testinin analiz sonuçlarından elde edilen bulgular Tablo 2. de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilimlerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi

Ölçek	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p*
EEÖ	Birinci Sınıf	98	101.58	9955	-2.819	.00
	Dördüncü Sınıf	133	126.62	5104		

Tablo 2'ye göre Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilimleri ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik gerçekleştirilen Mann-Whitney U testinin sonucuna göre birinci sınıflarda öğrenimlerini sürdüren öğretmen

adaylarının empatik eğilimleri (Ortanca: 101.58) ile dördüncü sınıfta öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilimleri (Ortanca : 126.62) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır [$Z = -.2.819$, $p < .05$]. Bu farkın dördüncü sınıfta öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının lehine gerçekleştirildiği saptanmıştır.

3. Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilimlerinin Anabilim Dalı Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin anabilim dalı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla non parametrik testlerden biri olan Mann - Whitney U testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilimlerinin Anabilim Dalı Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek	A.B.D.	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p*
EEÖ	Okul Öncesi	89	114.51	101.91	-.269	.788
	Sınıf Eğitimi	142	116.94	166.05		

Tablo 3 incelendiğinde Temel Eğitim Anabilim Dalı'ndaki öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin anabilim dalı değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan Mann-Whitney U testinin analiz sonuçlarına göre Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilimleri (Ortanca: 114.51) ile Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilimleri (Ortanca: 116.94) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır [$Z = -.269$, $p > .05$]. Bu bağlamda Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları ile Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı Temel Eğitim Bölümü'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Teme Eğitim Bölümü'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilimleri incelenmeye çalışılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır.

a) Temel Eğitim bölümünde öğrenim gören adaylarının empatik eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bağlamda cinsiyetin öğretmen adaylarının empatik eğilimlerini belirlemede etkili bir değişken olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu, farklı araştırmacıların öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdiği araştırma bulgularıyla (Alexander, 2000; Alver, 2005; Cohen ve Strayer, 1996; Çiçek, 2006; Duru 2002; Ekinci ve Aybek, 2010; Ercoban, 2003; Karakaya, 2001; Ünal, 1997; Rehber, 2007; Yıldırım, 1992; Yıldırım, 2001) benzerlik göstermektedir. Buna karşın bu bulgu bazı araştırma bulgularıyla (Ercoskun, 2005, Genç ve Kalafat, 2008)

çelişmektedir. Örneklem grubunun aynı anabilim dalı ya da temel eğitim bölümü dışındaki anabilim dallarını içermesi bu çelişkinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu araştırmada kız öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin erkek öğretmen adaylarına göre anlamlı şekilde farklılaşması Temel Eğitim Bölümü'nde öğrenimlerini sürdüren kız öğretmen adaylarının bir başkasının duygularını ya da hislerini erkek öğretmen adaylarına göre daha fazla anlama ve farkına varmalarından kaynaklanabilir. Birçok beceri eğitimle geliştirilebilir. Bu çerçevede empatik beceri de eğitimle geliştirilebilecek bir beceridir (Alver, 2005; Dökmen, 1990; Mete ve Gerçek, 2005; Squiver ,1990; Stephan ve Finlay, 1999). Bu noktadan hareketle öğretim programlarında empatik beceri eğitimini dikkate alan etkinliklerin çoğaltılması gerektiği söylenebilir.

b) Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilimleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark göstermektedir. Başka bir ifadeyle sınıf düzeyi Temel Eğitim Bölümündeki öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini belirlemede önemli ve etkili bir değişkendir. Bu araştırma bulgusunu Ünal (1997), Kehale (2002), Akyol ve Çiftçiabaşı (2005) ile Ekinci ve Aybek (2010) tarafından gerçekleştirildiği araştırma bulguları desteklemektedir. Buna karşın bu araştırmanın bulguları, Ercoşkun (2005) ile Genç ve Kalafat (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla çelişmektedir. Genç ve Kalafat (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın örneklem grubunun üçüncü ve dördüncü sınıf lisans öğrencilerinden oluşması bu durumun nedeni olabilir. Ayrıca, Ercoşkun (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın yalnızca sınıf öğretmeni adayları arasındaki sınıf düzeyi değişkenini dikkate alması sözkonusu çelişkinin ortaya çıkmasında etkili olabilir. Bu araştırma bulguları doğrultusunda son sınıf öğrencilerinin birinci sınıflara göre empatik eğilimlerinin daha yüksek olmasında eğitim fakültelerinin programlarında işlenen alan eğitimi bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden kaynaklanabilir. Ayrıca sınıf düzeyi yükseldikçe öğretmen adaylarının öğrenci yetiştirirken onların yalnızca bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal yetilerini de geliştiren uygulamalara ağırlık vermeleri gerektiğine yönelik farkındalıklarının artmasından da kaynaklanabilir.

c) Bu araştırmada anabilim dalı değişkeninin Temel Eğitim Bölümü'nde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilimlerini belirlemede etkili bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir. Bu bulguyu destekleyen, Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'ndaki öğretmen adaylarının empatik eğilimlerini ölçen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte çeşitli araştırma bulguları farklı anabilim dallarında veya bölümlerde öğrenimlerini sürdüren lisans öğrencilerinin empatik eğilimlerinin farklılaşabileceğine işaret etmektedir (Ekinci ve Aybek, 2010; Genç ve Kalafat, 2008, Pala, 2008; Yıldırım, 1992). Temel Eğitim Bölümü'nde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının

empati becerisinin gelişimine katkıda bulunan ortak dersleri almaları (Öğretim ilke ve Yöntemleri, Toplum Hizmet Uygulamaları, Rehberlik) bu durumun temel nedenlerinden biri olarak görülebilir.

KAYNAKÇA

- Ahmetoglu ve Acar, I. H. (2016). The Correlates of Turkish Preschool Preservice Teachers' Social Competence, Empathy and Communication Skills, *Eur. J. Contemp. Educ.*, 16 (2),pp. 188–197, 2016.
- Akçalı, Ö. (1991). *Kayı Seviyesinin Empatik Beceri Üzerindeki Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1991.
- Akyol, A. K. ve Çiftçi, H. K. (2005). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi” *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 21, Ankara: 2005.
- Alexander, K.L. (2000). *Prosocial Behaviors of Adolescent in Work and Family Life: Empathy and Conflict Resolution Strategies With Parents and Pers*, Ph.D. The Ohio State University. UMI Proquest Digital Dissertations.
- Alisinanoğlu, F. ve Köksal, A. (2000). Gençlerin Ben Durumları (Ego State) ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,18, s.11–16
- Alver (2005). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Cesitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Muğla Üniversitesi*
- Alver, B. (2003). *Çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışanların Empatik Becerileri, Karar Stratejileri ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2003.
- Bar-On, R. (1997) EQ-I: The Emotional Quotient Inventory Manual: A Test of Emotional Intelligence, *Multi-Health Systems*, Toronto.
- Barut, Y. (2004). Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin empatik eğilim düzeyleri ile çatışma eğilimi düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 6–9 Temmuz, Malatya.
- Bozkurt, A. (1997). *Cinsiyetleri, Fakülteleri ve Uyum Düzeyleri Farklı Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Bryant, B. K. (1982). An index of empathy for children and adolescents. *Child Development*, 53, 413–425.
- Bulut, H. ve Düşmez, İ. (2014). Öğretmenlerin Empatik Eğilim Becerilerinin Demografik ve Mesleki Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 105-115.
- Colombini, S. (2015). Empathy as An Educational Tool. *Education Sciences & Society*, 137-153.
- Cohen, D., Strayer, J. (1996). Empathy in Conduct Disordered Youth,. *Developmental Psychology*, 32, 988-998.
- Çiçek, A. (2006). *Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Becerilerinin Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2006.

- Darder, A. (2012). *Culture and power in the classroom: Educational foundations for the schooling of bicultural students*. London, UK: Paradigm Publishers
- Decety, J. & Lamm, C. (2006). Human empathy through the lens of social neuroscience. *Scientific World Journal*, 6, 1146–1163.
- De Kemp, R. A. T., Overbeek, G., De Wied, M., Engels, R. C. M. E., & Scholte, R. H. J. (2007). Early adolescent empathy, parental support, and antisocial behavior. *The Journal of Genetic Psychology*, 168, 5–18.
- Dökmen, Ü. (1990). Yeni Bir Empati Modeli ve Empatik Becerinin İki Farklı Yaklaşımla Ölçülmesi, *Psikoloji Dergisi*, (24), 42-50.
- Duru, E. (2002). Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeyinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 21-34.
- Eisenberg N. (2000) Emotion, regulation, and moral development. *Annual Review of Psychology*. Vol. 51:665–697.
- Eisenberg, N., Sadovsky, A., Spinrad, T., Fabes, R.A., Losoya, S., Valiente, C., Reiser, M., Cumberland, A., & Shepard, S.A. (2005). The relations of problem behavior status to children's negative emotionality, effortful control, and impulsivity: Concurrent relations and prediction of change. *Developmental Psychology*, 41, 193–211
- Ekinci, Ö. ve Aybek, B. (2010). Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi, *İlköğretim Online*, 9(2), 816-827.
- Ercoşkun, M. H. (2005). *Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Erçoban, S. (2003). *İlköğretim II. kademesindeki branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Farstad - Peck, N.E. (2012). *Preschool teachers' perspectives of empathy and parent-teacher partnership in early childhood education*. Unpublished Doctoral Thesis, Iowa State University, Human Development and Family Studies of Department, Iowa.
- Feshbach, N. D. & Feshbach, S. (2009). Empathy and education. In J. Decety & W. Ickes (Eds.), *The social neuroscience of empathy* (pp. 85–98). Cambridge, MA: The MIT Press.
- Genç, S. Z. ve Kalafat, T. (2008). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ile Empatik becerilerinin değerlendirilmesi Üzerine bir Araştırma, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 211-222.
- Hatcher, S. L., Nadeau, M. S., Walsh, L. K., Reynolds, M., Gala, J. ve Marz, K. (1994). The teaching of empathy for high school and college students: Testing Rogerian methods with the Interpersonal Reactivity Index. *Adolescence*, 29, 961–974.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and Moral Development*. New York: Cambridge University Press.
- Hughes, M. (2017). *The Power of Empathy: A Critical Narrative Inquiry of Cultural Competencies in New Teachers*, Unpublished Doctoral Thesis, Loyola Marymount University, Faculty of the School of Education, 2017.

- Jesson, J. (2017). *Empathy: Do Levels Vary By Years Of Service, Age Or Gender ?* Doctoral Dissertation, The Graduate College of the University of Nebraska, Omaha, Nebraska, 2017.
- Kalliopuska, Mirja. *Empathy Among Children In Music, Perceptual and Motor Skills.* (72), 1991.
- Kapıkıran, N. A. ve Kapıkıran, Ş. (1998). İletişim Becerileri Eğitiminin Anaokulu Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ve Empatik Becerileri Üzerindeki Etkisi. *IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Karakaya, D. A. (2001). *Akdeniz üniversitesi'ndeki hemşirelik öğrencilerin empati becerileri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaya, D. A. (2001). *Akdeniz Üniversitesi'ndeki Hemşirelik Öğrencilerin Empati Becerileri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakoyun, Y. (2011). *İlköğretim Öğrencilerinin Kulüp Faaliyetlerine İlişkin Tutumları İle Empatik Eğilimleri Arasında ki İlişki (Bağcılar İlçesi Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kehale, D. (2002). “Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Davranışları, Kendilik Algısı ve Empatik Beceri Düzeyleri ve Bunlar Arasındaki İlişki, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kesicioğlu, O. S. ve Güven, G. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının özyeterlik düzeyleri ile problem çözme, empati ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 1371-1383.
- Köksal, A. (2000). Müzik Eğitimi Alma, Cinsiyet ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine Göre Ergenlerin Empatik Becerilerinin ve Uyum Düzeylerinin İncelenmesi,” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, Ankara: 2000.
- Mehmet, M., Özgan, H. ve Arslantaş, H. İ. (2005). Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Algıları ile Ders Başarıları Arasındaki İlişki, *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı*, 2005.
- Mehrabian, A. & Epstein. N. (1972). A measure of emotional empathy. *Journal of Personality*. 40.525 — 543.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı*, Ankara.
- Morse J., Anderson G., Botter J., Yonge O., O'Brien B. ve Solberg S. (1992). Exploring empathy: a conceptual fit for nursing practice? *Image: Journal of Nursing Scholarship* 24, 273-280.
- Oğuz, A., ve Altun, E. (2011). Öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April, Antalya-Turkey 1545-1552.
- Ottinowski, G. A. (2000). *Effects of Empathy Training on The Peer Approval of Third Graders*, Doctoral Dissertation, University of San Francisco, 2000.
- Öner, N. (2001). *Farklı Cinsiyet Rol Yönelimli Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2001.

- Öz, F. (1998). Hemşirelikte Özgeçililik (Yardım Edicilik), *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2 (1), 1998.
- Öz, F.(1998). Son Sınıf Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri, Empatik Becerileri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2(2), 32-38.
- Pala, A. (2008) Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13–23.
- Rehber, E. (2007). *İlkoğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatısma çözme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. *SBE Dergisi*, (14), 19-34.
- Sönmez, V ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Squiver, W.R. (1990). A Model of Empathic Understanding and Adherence to Theatsment Regimers Precitoner-Patient Relationship , *Soc-SciMed*, 30 (3), 325-339.
- Stephan, W. C. ve Finlay, K. (1999). The Role of Empathy in Improving Intergroup Relations. *Journal of Social Issues*, 55(4), 729-747.
- Türk Dil Kurumu (2018). *Büyük Türkçe Sözlük*, www.tdk.gov.tr (1 Mayıs 2018).
- Ünal, G. (1997). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Eğilimlerinde Gözlenen Değişmeler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Warren, C. ve Lessner, S. (2014). Who has family business? Exploring the role of empathy in student-teacher interactions. *Penn GSE Perspectives on Urban Education*, 11(2), 122–131.
- Williams, C. (1990). Biopsychosocial elements of empathy: A multidimensional model. *Issues in Mental Health Nursing*. 11 (2), 155-174.
- Wispe L. G. (1986). The Distinction Between Sympathy and Empathy: To Call Forth a Concept, a Word is Needed, *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, pp. 314–321.
- Yıldırım, İ. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencileri ile Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, Ankara: 1992.
- Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,12(2), 329–340.

EXTENDED SUMMARY

What does empathy mean? "Einfölung", meaning empathy, was used for the first time by Rudolp Lotz and Wilhelm in the 1880s. The empathy concept can be defined as stating one's opinion about another individual and reacting emotional response. Teachers' showing empathy fosters their students' confidence in themselves and contributes to creating a positive classroom atmosphere by supporting their learning efforts. Teachers' showing empathy in classroom and out of classroom learning activities contributes to increasing students' academic achievements and behavioral learning outputs (participation in activities, thinking and entrepreneurship etc.)

The curricula of Turkish education system have been changed from behaviorist approach to constructivist one since 2005-2006 academic year. One of the basic aims of the constructivist approaches is to develop students' cognitive and affective skills. As such, the new curricula aims to enable the students to acquire and develop empathy, which is one of the skills targeted by the curricula. Thus, the empathy skill has been defined as a skill which should be acquired by the students in the curricula of Turkish National Education system. It is crucial to examine the empathic tendencies of the pre-service teachers studying in teacher training programs to fulfill these aims.

PURPOSE OF THE RESEARCH

The purpose of this research is to examine the pre-service teachers' empathic tendencies according to the several variables. Within this framework, the answers for the tree questions were sought. These are:

- a) Is there a significant difference in the pre-service teachers' empathic tendencies with regard to their gender?
- b) Is there a significant difference in the pre-service teachers' empathic tendencies with regard to class level?
- c) Is there a significant difference in the pre-service teachers' empathic tendencies with regard to their departments?

METHOD

Surveying method was employed in the current research. Surveying is a research model which aims to reveal how an event exists in the past or present. The pre-service teachers studying in the department of primary education at the Faculty of Education at Çanakkale Onsekiz Mart University in 2017-2018 academic year constitute the population of the research. "Empathic Tendency Scale," which was developed by Dökmen (1988), was used to collect the data. The scale which was developed to determine individuals' empathic tendencies, has one factor (dimension) with 20 items. The following Likert measurements were used in the scale: 1- Strongly disagree, 2- Disagree, 3- Neutral,

4- Agree and 5- Strongly Agree. The higher points derived from the participants in the scale indicate higher empathic tendency, and the lower points show lower empathic tendency. The test-retest reliability of the scale was found as .82. Besides, the reliability coefficient for the split test derived from the scores from even and odd items in the scale was calculated as .86. The lowest score that can be received from the scale is 20, whereas the highest is 100. There are 8 items in the scale which are calculated in reverse, namely 3rd, 6th, 7th, 8th, 11th, 12th, 13th, and 15th items. Cronbach's Alpha reliability coefficient was calculated as .73. The SPSS quantitative analysis software was utilized in the statistical analysis of the research data. The values for skewness and kurtosis were examined to identify whether the data were normally distributed.

CONCLUSION AND DISCUSSION

There is a significant difference in the empathic tendencies of the pre-service teachers studying in the department of primary education according to the gender variable. In this regard, “gender” turns out to be an effective variable to determine the pre-service teachers' empathic tendencies. A significant difference occurs in the empathic tendencies of the pre-service teachers attending Pre-School Teaching and Primary School Teaching programs with regard to the “class” variable. On the other hand, it was revealed that the “department” variable is not a significant factor in their empathic tendencies.